

Aká bude Bratislava – také bude Slovensko

A. Ďurkovský: Like Bratislava – Like Slovakia. Život. Prostr., Vol. 41, No. 5, p. 249 – 253, 2007.

Bratislava is one of the youngest capitals in Europe, but due to its position and dynamic development it is mentioned as one of the newest centres of Europe.

In Europe in the near future vigorous duel will going on among the towns. It will concern the creation of good conditions for people's and enterpreuners' life. Bratislava ought to be changed to a town of people with high education. The scientific-technical base (universities, research institutes or other scientific organizations) found here its home long ago. All aspects of life quality in Bratislava will be assessed in the next two years by a team of experts and citizens during the creation of the Program of Economical and Social Development of Bratislava for the next 5-7 years. The new land-use plan applicable from the 1st September 2007 includes the preconditions of forming the metropolis of Slovakia.

Bratislava is comprehended is a part of the settlement system of the western part of Slovakia with bonding to the area of Vienna, Brno – Břeclav, Győr and Budapest and as a settlement node along the Danube it has the potential that Slovakia can participate in the European flow of capital and articles, scientific-research and cultural-social international cooperation. Here is the space to evaluate the development potential of the Slovak Republic. But its presumption is to fulfil the requirements for suitable environmental quality.

Bratislava patrí k najmladším hlavným mestám v Európe. Na rozdiel od väčšiny európskych metropol síce nemá kontinuálnu históriu hlavného mesta, ale aj napriek tomu, najmä od r. 1999 patrí medzi najdynamickejšie sa rozvíjajúce mestá v Európe. V zahraničí – viac ako doma – sa s uznaním hovorí a píše o Bratislave ako o jednom z nových centier Európy. Z historického hľadiska jej ako hlavnému mestu možno trochu chýbajú práve tie roky, keď sa tvorili a budovali hlavné mestá moderných európskych štátov. Práve v tom čase – zhruba v druhej polovici 19. storočia a v prvých dekádach 20. storočia – sa totiž historický význam Bratislavy ako administratívneho centra oslabil a rozvíjala sa skôr ako industriálne mesto. Z tohto dôvodu jednoducho nemáme veľkorysé bulváry, imperiálne stavby a paláce, aké obdivujeme v Paríži, Ríme, ale aj v Prahe, Viedni či Budapešti. Tieto mestá prirodzene plnili funkciu metropoly štátu nepretržite oveľa dlhšie ako Bratislava. Na druhej strane, polohou v samom srdci Európy na brehu rieky Dunaj bola Bratislava predurčená, aby sa stala križovatkou a cieľom obchodných ciest, ale aj strediskom mnohých kultúr.

Hlavné mesto Slovenskej republiky má dnes atmosféru komorného veľkomesta, akéhosi „malého veľkého mesta“. Postupne získava všetky služby, produkty, hodnoty, ktoré Európan očakáva od hlavného mesta, a v Bratislave ich navyše nachádza takmer všetky v pešej vzdialenosti, čo je veľmi príjemné a pohodlné.

Bratislava sa nachádza v silnej konkurencii okolitých hlavných miest – Viedne či Budapešti, ale, paradoxne, tieto mestá sú pre ňu aj veľmi prirodzenými partnermi. Spolupracujú v rámci deklarovaných projektov *Twin City*, či *Centrope*, kde sa ešte pridáva Brno, ale mohli by sme k nim priradiť aj Krakov, a možno tiež Lubľanu či Záhreb.

V Európe bude v najbližších rokoch prebiehať urputný súboj práve medzi mestami. Bude sa týkať vytvárania dobrých podmienok na život i podnikanie. Mestá budú medzi sebou súperiť o talentovaných študentov a vedeckovýskumných pracovníkov, pretože sú v nich veľké univerzity, súboj bude, a čiastočne už aj prebieha, o investície v oblasti moderných technológií, tzv. čistej výroby a pod. Už teraz musia mestá a regióny

Medzinárodný projekt Twin City v bratislavskej MČ Ružinov. Foto: T. Hrnčiarová

realizovať sofistikované kampane, aby sa mohli uchádzať o organizovanie väčšej medzinárodnej konferencie alebo regionálneho športového podujatia. Všetky tieto aspekty kvality života sa budú v Bratislave v najbližších dvoch rokoch posudzovať s tímom expertov a občanmi pri tvorbe *Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavy* na najbližších 5 až 7 rokov. Verím, že dokážeme pripraviť a realizovať taký program, aby do r. 2015 – 2020 bola Bratislava vyváženým centrom vzdelania, pracovných a podnikateľských príležitostí, športu, oddychu a zábavy.

Hlavné mesto Slovenska je predurčené na priťahovanie investícií bez ohľadu na to, či to chce, alebo nie. Jeho výhodná poloha, vybudovaná infraštruktúra, či dopravné prepojenie investorov lákajú a budú lákať. Oplyvní tak budúcnosť celého Slovenska, ktoré by z tohto faktu mohlo ťažiť. Je preto načase skončiť s diskusiou Bratislava – kontra zvyšok Slovenska a začať komunikáciu s podtitulom *Bratislava – líder celého Slovenska*. Líder je ten, kto vedie, kto osobným príkladom motivuje, ale aj rozhoduje s prihliadnutím na slobodnú demokratickú diskusiu. Ak bude Bratislava bohatá, pekná, bezpečná, ak sa stane domovom pre všetkých ľudí, ktorí v nej žijú, zrkadlový obraz sa vytvorí aj na ostatnom území Slovenska.

Prečo to výrazné prepojenie? Podľa súčasných predpokladov a vychádzajúc z istých vízií sa etapa

budovania priemyselných parkov vo svete skončila, patrí do druhej polovice 20. storočia, nastáva *etapa budovania vedecko-technických a vedeckovýskumných parkov*.

Bratislava by mala mať maximálne 550 – 600 000 obyvateľov (k 31. 12. 2005 mala 425 459 obyvateľov), hlavné mesto nemá ambíciu prekročiť tento limit najmenej do r. 2030. Vzhľadom na demografické ukazovatele a predpokladaný prírastok obyvateľov je zrejme aj nereálne, aby mala viac obyvateľov ako sú predpoklady. Len za niekoľko posledných rokov počet obyvateľov klesol zhruba o 10 000 aj v dôsledku sťahovania majetnejších Bratislavčanov do blízkeho okolia. Naďalej však aj títo občania v Bratislave pracujú, ich deti navštevujú bratislavské školy, využívajú kultúru hlavného mesta a pod.

Základné smerovanie rozvoja Bratislavy

Predpoklady na formovanie Bratislavy v medzinárodných, cezhraničných a domácich súvislostiach vytvára nový územný plán. Vzhľadom na intenzívny rozvoj Bratislavy, na jej postavenie a aj medzinárodné súvislosti bolo nevyhnutné prijať prísnejšie regulatívy v novom *Územnom pláne hlavného mesta SR Bratislavy* (schválenom 31. 5. 2007). Bola to prioritná úloha pri zohľadnení faktu, že Smerný územný plán hl. mesta SR Bratislavy bol z r. 1976, doplnok k nemu bol prijatý r. 1986 a Aktualizácia r. 1993, a priebežne boli schvaľované jeho zmeny a doplnky.

Územný plán, platný od 1. septembra 2007, je základným územnoplánovacím nástrojom, ktorý vytvára predpoklady na harmonický rozvoj Bratislavy a trvalý súlad všetkých činností na území mesta. Komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, zosúladuje záujmy a činnosti ovplyvňujúce územný rozvoj, životné prostredie a ekologickú stabilitu. Ustanovuje zásady a regulatívy priestorového usporiadania, funkčného využívania územia, starostlivosti o životné prostredie, verejného dopravného, technického a občianskeho vybavenia a vymedzuje plochy pre verejnoprospešné stavby, na vykonanie asanácie a pre chránené časti krajiny. Týmto základným dokumentom sa riadia podrobnejšie dokumentácie (územné plány zón),

usmerňuje sa investičná činnosť na území mesta a je podkladom na územné rozhodovanie. Prijatím prísnejších regulatívov mesto značne sťažilo úlohu investorom, pretože ich výrazne obmedzilo.

Nový územný plán chápe Bratislavu nielen ako regionálne centrum a hlavné mesto Slovenskej republiky, ale aj ako významnú súčasť stredoeurópskeho priestoru so všetkými súvislosťami. Nový územný plán je relevantným dokumentom na formovanie mesta a jeho územný rozvoj, s výhľadom do r. 2030. Pertraktuje niekoľko nových rozvojových lokalít, a najmä je v menšej miere, 1 : 10 000 (starý ÚP bol 1 : 25 000), čo spresňuje a sprísňuje podmienky pre všetkých investorov a vlastníkov. Definuje smerovanie územného rozvoja v dvoch rovinách: rovine *stabilizovaných území* a rovine *rozvojových území*. Každá má vlastnú reguláciu

a princípy. Rovnako ÚP umožňuje väčší rozsah zastavanosti, charakterizuje nové rozvojové územia. Je to prvý územný plán v digitálnej forme a je sprístupnený verejnosti (www.bratislava.sk).

Nový územný plán vytvára predpoklady na formovanie Bratislavy ako:

- jadra bratislavskej aglomerácie, ktoré preväzuje územie Slovenska s územnými štruktúrami EÚ – historický uzol európskych migračných ciest zo severu na juh Európy (Jantárová cesta), z východu na západu (Podunajská cesta),
- jednej z reprezentatívnych metropol Európy a Podunajska,
- jedného z ťažiskových jadier mestského regiónu Viedeň – Bratislava – Győr s medzinárodným významom, s vlastným zázemím v domácich i zahraničných súvislostiach,
- „brány“ pre výmenu kultúrnohistorických hodnôt západnej a východnej Európy,
- centra tvorby a výmeny špičkových informácií na rozvoj ekonomickej a hospodárskej základne mesta a celého Slovenska,
- príjemného a bezpečného domova pre jej obyvateľov a návštevníkov,
- mesta s udržateľným rozvojom, s vysokou kvalitou života všetkých vrstiev obyvateľov, s ochranou hodnôt kultúrneho dedičstva a prírodného zázemia.

Jeden z novovybudovaných úsekov diaľnice v Bratislave. Pohľad z Jaroviec na Petržalku. Foto: T. Hrnčiarová

Dlhodobé formovania mesta sa opiera o:

- prijatú *Stratégiu rozvoja hlavného mesta SR Bratislavy* z r. 1999,
- závery celoštátnych dokumentov, najmä o záväznú časť *Koncepcie územného rozvoja Slovenska* a regionálnych dokumentov, hlavne o záväznú časť *Územného plánu veľkého územného celku Bratislavského kraja*,
- závery spoločných medzinárodných dokumentov pre rozvoj a spoluprácu metropol Európy, Podunajska a strategických dokumentov pre rozvoj stredoeurópskeho priestoru.

Bratislava je jadrom Bratislavského regiónu, preto sú v územnom pláne vytvorené predpoklady na vybudovanie regionálnych rozvojových pólů v prihraničných väzbách mesta v kľbových priestoroch s lokalizáciou nových regionálnych obslužných centier, hospodárskych aktivít a športovo-rekreačných centier regionálneho významu:

- v severozápadnom rozvojovom póle v priestore Lamačskej brány,
- v južnom regionálnom rozvojovom póle v smere mestská časť Rusovce–Čunovo–Rajka–Mosonmagyaróvár (najmä zhodnotenie rekreačného potenciálu vodného diela na Dunaji na rekreáciu, vodné športy a cestovný ruch v lokalitách zemníka pri Jarovskom ramene – veslárska dráha olympijských

- parametrov a areál Čunovo – medzinárodné centrum turistického ruchu orientované na vodné športy),
- v juhozápadnom rozvojovom póle v smere mestská časť Petržalka–Berg–Wolfsthal–Hainburg a v smere v smere Jarovce–Kittsee–Bruck a/L – rozvoj reprezentačných, obslužných hospodárskych i športovo- rekreačných aktivít.

Vo vzťahu k domácejmu zázemiu:

- severovýchodný rozvojový pól v smere MČ Rača, Vajnory, Svätý Jur – podpora kultúrno-spoločenských tradícií vinohradníctva,
- východný rozvojový pól smer východné časti Ružinova, Nového Mesta, Vajnor v pokračovaní Ivanka pri Dunaji, Bernolákovo – dobudovanie regionálnych obslužných a športovo-rekreačných centier vo väzbe na Zlaté piesky a pri Ivanskej ceste,
- južný rozvojový pól v smere MČ Podunajské Biskupice, Rovinka, Dunajská Lužná – návrh regionálneho obslužného centra v južnej časti Podunajských Biskupíc.

V priestorovom i funkčno-prevádzkovom riešení širších vzťahov stredoeurópskeho záujmového územia sa v oblasti ochrany prírody a tvorby krajiny považuje za základnú kosť ekologickú stabilitu systém nadnárodných a nadregionálnych biokoridorov a biocentier vrátane veľkoplošných chránených území, ktoré sú súčasťou Európskej ekologickej siete (EECONET). Rešpektuje a uplatňuje regulatívy a ochranu prírodných hodnôt európskeho významu:

- veľkoplošných chránených území: CHKO Malé Karpaty, Morava, Dunajské luhy, chránená vodohospodárska oblasť Žitný ostrov, veľkozdrojov pitnej vody na území Bratislavy vrátane predpokladov na zachovanie prírodných hodnôt priľahlých území Rakúska (chránený park Nuesiedler See) a Maďarska,
- nadnárodných biokoridorov biosférického a nadregionálneho významu s nadregionálnymi biocentrami pozdĺž tokov Dunaja, Moravy, v priestore záhorských lesov a v smere hrebeňov Malých Karpát a Podkarpatského pásu,
- ramsarských lokalít, území zaradených do NATURA 2000 – chránených vtáčích území a území európskeho významu.

Územný plán vytvára predpoklady na prinavrátenie hodnôt prírody lužných lesov ako súčasť prírodných parkov Podunajska, rešpektuje a podporuje strategické priority na dobudovanie a rozvoj Bratislavy:

- vytvorenie predpokladov na dobudovanie najatraktívnejších lokalít centra mesta na oboch brehoch Dunaja – zóny Pribinova, Podhradie, PKO, Predsta-

- ničný priestor, pravobrežná časť celomestského centra od VVZ (prosím vypísať) až po Prístavný most,
- vytvorenie predpokladov na dobudovanie ťažiskových priestorov jednotlivých mestských častí,
- vytvorenie predpokladov na opätovnú realizáciu nájomných bytov, podpora rozvoja bývania v súkromnom sektore vo formách zodpovedajúcich charakteristike prostredia jednotlivých mestských častí,
- začatie budovania nosného systému MHD – I. etapa Petržalka – ľavobrežné nábregie (kompatibilná s jestvujúcou električkou, zároveň rešpektujúca cieľové duálne riešenie NS MHD s podpovrchovým vedením popod Dunaj a ľavobrežnú časť celomestského centra) – predstavuje zároveň možnosť vybudovania centrálného mestotvorného priestoru Petržalky,
- dobudovanie mestských komunikačných systémov,
- revitalizácia športovo-rekreačných priestorov v prírodnom prostredí Malých Karpát a podpora realizácie nových priestorov, najmä vo väzbe na rieku Dunaj,
- dobudovanie ochrany mesta proti povodňam.

V dôsledku polohy Bratislavy v blízkosti hraníc dvoch, resp. troch krajín, bude rozvoj (vizia) Bratislavy v najbližšej budúcnosti determinovaný aj týmito súvislosťami. Po naplnení Schengenských dohôd nastane voľný pohyb a Bratislava má skutočne predpoklad veľkého rozvoja, najmä juhozápadným smerom do IV. kvadrantu mesta – do priestoru, ktorý geomorfologicky jednoznačne patrí k mestu, len začiatkom 20. storočia bol politicky oddelený. Bratislava má úžasný predpoklad rozvíjať sa na vode, veľkú vodu musí nevyhnutne bezpečne previesť a na druhej strane vodu aj zdržať, aby dala viac tomuto územiu. Treba vrátiť do Bratislavy na území jej novobudovaného pravobrežného centra fenomén ostrovov, ktoré ľudia budú môcť užívať. V inundovanom území, pri vyšších stavoch bežne zaplavovanom, je v záujme obyvateľov prehĺbením pôvodného a otvorením nových ramien viac sprietočniť Dunaj, aj vytvoriť staronový fenomén v území – ostrovy. Bratislava leží nad veľkým rezervoárom pitnej vody, je to celý Žitný ostrov. Raz bude pitná voda také bohatstvo ako je dnes ropa, takže to je ďalšia rovina, v ktorej by sa malo začať výhľadovo uvažovať o odbúravaní chemického a petrochemického priemyslu a o ich transformácii na menej rizikové oblasti výroby.

Rozvoj Bratislavy v najbližších rokoch

V najbližších desiatich rokoch sa očakáva prílev investícií vo výške okolo 40 mld. Sk. Základnou myš-

lienkou je posunúť mesto „na riekú Dunaj“, centrum Bratislavy sa začne rozširovať smerom k Dunaju a za Dunaj na petržalskú stranu. Jedným z najdôležitejších projektov je preto *EUROVEA*, ktorú realizuje investorská spoločnosť Ballymore Properties v celkovom objeme investícií asi 10 mld. Sk. Investuje do priestoru medzi Starým mostom a mostom Apollo na ľavom brehu Dunaja. Ďalším z významných projektov, ktoré sa už začali realizovať, je *River Park* investičnej spoločnosti J&T Global vo výške cca 4 mld. Sk. V priestore od Parku kultúry a oddychu až po Zimný prístav vznikne nový bulvár, z centra mesta sa odsunú výrobné podniky Kablo a Gumon, novú tvár získa Karadžičova ulica, podstatne sa zmení okolie autobusovej stanice na Mlynských nivách a hlavnej železničnej stanice, na Hodžovom námestí (pri prezidentskom paláci) sa už dokončuje polyfunkčný objekt *ASTORIA – PALACE*, na dotyku Vajnorskej a Tomášikovej ulice vyrastie administratívno-obchodné centrum, pripravuje sa aj *CEPIT* – technologický park (vedeckovýskumný) vo Vajnoroch. Ďalším projektom je *Petržalka City*, v rámci ktorého vznikne na ploche 270 000 m² priestor na bývanie, prácu, relax, šport, nákupy i kultúrne vyžitie. Výrazným prvkom bude moderný mestský park na ploche 70 000 m² s viacerými nápaditými architektonickými prvkami.

V oblasti dopravy je snahou samosprávy Bratislavy predovšetkým zvrátiť nepriaznivú tendenciu meniacu pomer individuálnej dopravy a hromadnej dopravy. Pomer v prospech hromadnej dopravy sa dá dosiahnuť len ponukou istej kvalitatívnej úrovne mestskej hromadnej dopravy v Bratislave, ktorá je dlhodobo poddimenzovaná. Naštartovali sme proces budovania rýchlej električky, predovšetkým do najväčšej mestskej časti, do Petržalky, s plynulým napojením na existujúce trate. Snažíme sa nakúpiť nové vozidlá – trolejbusy a autobusy, najmä ekologické, pohodlné, moderné nízkopodlažné, aby sa oplatilo využívať mestskú hromadnú dopravu. Pozorne načúvame aj občanom, ktorí si celkom oprávnené nárakuju kvalitnú hromadnú dopravu. Komunikujeme aj s vládnymi inštitúciami, zabezpečujeme budovanie diaľničného okruhu, ktorý by odviezol tranzitnú dopravu celkom mimo hlavného mesta, najmä

Rozvoj MČ Staré Mesto – zóna Pribinova. Foto: T. Hrnčiarová

v lokalitách východnej časti, spolupracujeme pri posilňovaní železničnej dopravy, podieľame sa na rozvoji integrovanej dopravy, ktorej systém by mal začať fungovať už na budúci rok.

Je prirodzené, že pre hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislavu dlhodobo najstrategickejším partnerom v cezhraničnej spolupráci je mesto Viedeň. Dnes môžeme konštatovať, že koordinácia aktivít prebieha na všetkých celospoločenských úrovniach, od výmeny know-how cez adresné partnerstvá v investičných a marketingových projektoch, až po obojstrannú výmenu odborných pracovníkov. Pre udržateľný rozvoj mesta Bratislavy je nesmierne dôležité rozvíjať vzťahy aj s inými kľúčovými predstaviteľmi samosprávy a regionálnej správy na rakúsko-slovenskom pomedzí, a tak mesto Bratislava uskutočnilo niekoľko projektov/činností s mestami v Dolnom Rakúsku, ako aj v Burgenlande. Spoločná história, podobnosť problémov i porovnateľná veľkosť miest (z hľadiska počtu obyvateľov) predurčuje úzku spoluprácu s mestom Brnom a Juhomoravským krajom.

Ing. Andrej Ďurkovský, primátor hlavného mesta SR Bratislavy, Primaciálne námestie 1, 801 00 Bratislava, primatorba@bratislava.sk